

KITLV Jaarverslag 2016

Het KITLV is een instituut van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen
Beschermvrouw van het KITLV is HM Koningin Máxima der Nederlanden

Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde
Royal Netherlands Institute of Southeast Asian and Caribbean Studies

CURACAO

NC1810

Inleiding	4
Onderzoek	6
Vereniging KITLV	30
Bijlage 1 Financieel overzicht	34
Bijlage 2 Publicaties medewerkers en fellows	35
Bijlage 3 Publicaties KITLV	42

Inleiding

Het instituut heeft een goed jaar achter de rug. Onze onderzoekers publiceerden, zoals uit het onderstaande blijkt, bijna honderd titels: boeken, bundels en artikelen, zowel *peer-reviewed* voor de internationale wetenschappelijke wereld als voor een breder, primair Nederlandstalig publiek. In deze reeks waren verschillende hoogtepunten. Henk Schulte Nordholt publiceerde zijn *Geschiedenis van Zuidoost-Azië*, die ook in het Duits, Engels en het Indonesisch zal verschijnen. Gert Oostindie en Ireen Hoogenboom, op tournee in Indonesië, trokken volle zalen met *Serdadu Belanda di Indonesia, 1945-1950*, de vertaling van *Soldaat in Indonesië* (2015). KITLV-fellow Anton Stolwijk publiceerde *Atjeh, het verhaal van de bloedigste strijd uit de koloniale geschiedenis*. Voorts verschenen belangrijke boeken onder redactie van KITLV-onderzoekers, zoals *Citizenship and democratization in Southeast Asia* (red. Ward Berenschot, Schulte Nordholt en Laurens Bakker).

Er werden verschillende onderzoeksprogramma's afgesloten, zoals 'Elite network shifts' (Gerry van Klinken) en 'Shades of clientelism' (het Veni-project van Berenschot); hieronder worden de resultaten besproken. Gelukkig werden ook weer diverse nieuwe subsidies verworven, die maken dat voor de komende jaren de 'inverdien capaciteit' ruim boven de door het KITLV zelf gestelde norm van 25 procent zal blijven. Dat is, gezien de uiterst competitieve 'markt', een prestatie die tot tevredenheid stemt. De belangrijkste nieuw verworven subsidies zijn het NWO-programma van Schulte Nordholt, 'Violence strikes root; Why

vigilantism became central to Indonesian politics, 1943-1955'; 'Traveling Caribbean heritage', een NWO-programma van Oostindie; en de Veni-aanvraag van Wouter Veenendaal, 'When things get personal; Explaining political stability in small states'. Eind december kondigde het kabinet-Rutte aan het grote onderzoek naar de dekolonisatieoorlog in Indonesië te zullen ondersteunen waarvoor het KITLV, als woordvoerder voor KITLV, NIMH en NIOD, al sinds medio 2012 ijverde. Dankzij de inspanningen van Bart Luttikhuis werd het KITLV bovendien deelnemer in het door de Leverhulme Trust gefinancierde internationale onderzoeksnetwerk 'Understanding insurgencies; Resonances of the colonial past', dat in 2016 van start ging. Hoko Horii verwierf een beurs van Toyota.

Het KITLV organiseerde een groot aantal symposia en workshops, zoals de 'Southeast Asia update', een publieksdag van het Chinese Indonesian Heritage Center (CIHC) en de CLARIAH-workshop 'Digging into military memoirs', over digitale *tools* zoals visualisatie, *linked data* en *text mining*. Daarnaast was er de lange reeks jaarlijkse lezingen en research seminars, alsmede de dertigste editie van de cursus Caribistiek.

Twee promovendi, Hoko Horii en Taufiq Hanafi, begonnen met hun onderzoek. In dit jaarverslag zijn een aantal korte verslagen opgenomen van jonge KITLV onderzoekers, waaronder die van Stacey Mac Donald en Sanne Rotmeijer uit

het project 'Confronting Caribbean challenges'. Na het evaluatiejaar van het audiovisuele project 'Recording the future' in 2015 begon Fridus Steijlen aan een nieuwe cyclus van vier jaar; ditmaal waren de locaties Jakarta en Delanggu.

Het KITLV ambieert internationaal en nationaal deskundigheid te delen. Zo voert het KITLV het secretariaat van de European Association of Southeast Asian Studies (EuroSEAS), werd Rosemarijn Hoeft tot vicepresident van de Association of Caribbean Historians (ACH) en Oostindie tot voorzitter van LeidenGlobal gekozen. Ook leveren KITLV-onderzoekers met grote regelmaat in de media commentaar over thema's variërend van het Nederlandse oorlogsverleden in Indonesië tot de actuele ontwikkelingen in Indonesië, Caribisch Nederland of Cuba.

Als KNAW-instituut gevestigd op de Leidse campus neemt het instituut deel aan een reeks gremia van overleg: de Stuurgroep KITLV (bestaand uit KNAW, Universiteit Leiden, Universiteitsbibliotheek Leiden [UBL] en Vereniging KITLV); de door de KNAW ingestelde Wetenschapscommissie; en het bestuur van de Vereniging. Daarnaast is er intern overleg in het plenaire Instituutsoverleg en de Onderdeelcommissie, die weer behoort tot de Ondernemingsraad van de KNAW. In algemene zin verloopt al dit overleg goed; er zijn dan ook geen majeure bestuurlijke uitdagingen. Een terugkerend probleem is wel het gebrek aan doorstroommogelijkheden voor bij het KITLV werkzame jonge onderzoekers.

Dit probleem is uiteraard niet beperkt tot het instituut, maar is een algemeen voorkomend probleem in de Humaniora en Sociale Wetenschappen.

Het beheer van de KITLV-collecties werd bij de reorganisatie in 2014 overgedragen aan de UBL. In grote lijnen is deze overgang goed verlopen, maar er waren ook klachten. Naar aanleiding hiervan werd besloten een commissie in te stellen die de communicatie tussen gebruikers en de UBL moet verbeteren. Overigens werkte het KITLV enthousiast mee aan gezamenlijke projecten zoals de in 2016 gestarte digitale bibliotheek van Cariben en het voor 2017 geplande Leidse Asia Year.

Tussen het KNAW-instituut KITLV en de Vereniging KITLV verloopt de samenwerking uitstekend. Mede dankzij de financiële steun van de Vereniging is een deel van het fonds van de voormalige KITLV Press voortgezet door Brill Academic Publishers. De *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde* en de *New West Indian Guide* worden open access gepubliceerd. Ook verschenen vijf titels in de *Verhandelingen*.

Tot slot zij vermeld dat het befaamde tegeltableau van Jan Toorop – een onderdeel van een goed dozijn kunstbezittingen van de Vereniging KITLV – schitterde op de aan Toorop gewijde tentoonstellingen in achtereenvolgens het Gemeentemuseum Den Haag en Museum Villa Stuck in München, om vandaar door te reizen naar het Bröhan-Museum in Berlijn (2017).

Onderzoek

Het KITLV had in 2016 succes bij het verwerven van externe gelden en publiceerde volop. Ruim vijftig onderzoekers – vaste staf, tijdelijke onderzoekers, negen fellows en zes affiliated fellows uit verschillende landen – waren in 2016 betrokken bij projecten of verrichtten individueel onderzoek. Afkomstig uit de Geesteswetenschappen en de Sociale Wetenschappen vormden zij een inspirerende multidisciplinaire mix van senior en junior wetenschappers die met belangstelling kennis namen van elkaars werk tijdens de seminar serie 'Work in progress', de besloten 'Entre nous' bijeenkomsten en de levendige wekelijkse research lunches. Daarnaast ontstonden er diverse informele discussiegroepjes waar voorlopige versies van papers of werk van anderen werden besproken.

Nieuwe projecten

De kolonisatie en geweld in Indonesië

In juni 2012 pleitte het KITLV, samen met het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) en het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies, voor een breed opgezet onderzoek naar de dekolonisatieoorlog in Indonesië, 1945-1950. De regering weersprak het nut van zo'n onderzoek niet, maar was niet bereid hieraan een financiële bijdrage te leveren. Het KITLV besloot hierop zelf te investeren in dit onderzoek (zie verderop in dit verslag), en intussen met beide andere instituten te blijven ijveren voor een breder onderzoek.

Regelmatig overleg met politiek Den Haag, de onafgebroken media-aandacht, rechtszaken over schadeclaims van slachtoffers (2013) en de publicaties van *Soldaat in Indonesië 1945-1950* (Gert Oostindie, 2015) en *De brandende kampongs van Generaal Spoor* (Rémy Limpach, 2016) brachten de regering tenslotte op andere gedachten. Eind 2016 verklaarde het kabinet-Rutte alsnog bereid te zijn financiële steun te verlenen aan een breed onderzoek en hierover besprekingen te voeren met de drie instituten. Dit overleg werd vrijwel direct gestart, met de wederzijdse intentie in 2017 een begin met het onderzoek te maken.

Het onderzoek zal zich niet alleen richten op de vraag in hoeverre en onder welke omstandigheden de Nederlandse krijgsmacht structureel grensoverschrijdend geweld gebruikte, maar ook op de bredere politieke, maatschappelijke en internationale context waarin dit kon plaatsvinden, inclusief de chaotische 'Bersiap-tijd' voorafgaande aan de grootscheepse Nederlandse militaire inzet. Ook zal aandacht worden besteed aan de bredere nationale politiek-bestuurlijke en internationale politieke context, en de politieke en maatschappelijke nasleep ervan die tot op heden voortduurt.

In aanvulling hierop slaagden Bart Luttikhuis en Henk Schulte Nordholt erin een NWO Vrije Competitie (Geesteswetenschappen) subsidie binnen te halen met hun voorstel 'Violence strikes root; Why vigilantism became central to

Indonesian politics, 1943-1955'. In dit project, dat per 1 juni 2017 van start gaat, wordt het fenomeen van politiek vigilante-geweld in Indonesië bestudeerd. In de Indonesische politiek en maatschappij – evenals overigens in vele andere postkoloniale staten – hebben sinds de onafhankelijkheid gewelddadige milities een belangrijke rol gespeeld. Dergelijke groepen zijn formeel particulier, maar hebben vaak nauwe banden met de politiek. De Indonesische staat heeft door de jaren heen dergelijke groepen telkens weer geaccommodeerd in plaats van bestreden. De wortel van deze symbiotische relatie tussen de politiek en particuliere geweldsactoren ligt in de tumultueuze jaren van de Japanse bezetting, de Indonesische Revolutie, en de jonge onafhankelijke Republiek (1943-1955). In dit project zullen drie postdocs, onder wie Lutikhuis, gezamenlijk het ontstaan van dit fenomeen bestuderen. Projectleider Schulte Nordholt schrijft tegelijkertijd een nieuwe overzichtsstudie van de Indonesische Revolutie, waarin meer dan voorheen aandacht wordt besteed aan de diversiteit en onbepaaldheid van de revolutie, om zo de tot op heden sterk teleologische interpretatie van het ontstaan van de Indonesische republiek te problematiseren.

Caribisch erfgoed

In het lopende, door NWO gefinancierde programma 'Confronting Caribbean challenges' – zie hierna – wordt het meeste onderzoek verricht op de Engelstalige Bovenwindse eilanden van de voormalige Nederlandse Antillen (Sint Maarten,

Sint Eustatius en Saba), of op de drie eilanden die sinds 2010 de status van een 'openbaar lichaam' hebben, een soort gemeentestatus binnen Nederland (Bonaire, Sint Eustatius en Saba, de BES eilanden). Eind 2016 verwierf Gert Oostindie in samenwerking met onderzoekers van de Erasmus Universiteit en de universiteiten van Aruba en Curaçao een tweede Caribisch onderzoeksprogramma bij NWO, getiteld 'Traveling Caribbean heritage'. Dit onderzoek richt zich juist op de drie Benedenwindse, Papiamentstalige eilanden Aruba, Bonaire en Curaçao en heeft als thematiek de dynamiek van cultureel erfgoed, *nation-building* en *nation-branding*. (Post)koloniale migraties en processen van creolisering roepen steeds nieuwe vragen op over processen van identificatie en cultureel erfgoed op deze eilanden: 'Wat zijn wij, wat willen wij zijn, hoe willen wij ons aan de buitenwereld laten zien?' Een belangrijk aspect van dit project, is lokale capaciteitsopbouw. Senior wetenschappers en erfgoed specialisten onderzoeken samen met jongeren, hoe documentatie van en reflectie op erfgoed kan bijdragen aan de ontwikkeling van levensvatbare en inclusieve samenlevingen.

Politieke stabiliteit in kleine staten

Wouter Veenendaal wist een NWO Veni-beurs in de wacht te slepen en is daarmee de zesde Veni-onderzoeker van het KITLV. Zijn onderzoeksvoorstel heeft als titel 'When things get personal; Explaining political stability in small states'. Hij zal dit project tussen 2017 en 2020 uitvoeren bij zowel de Universiteit Leiden (Instituut

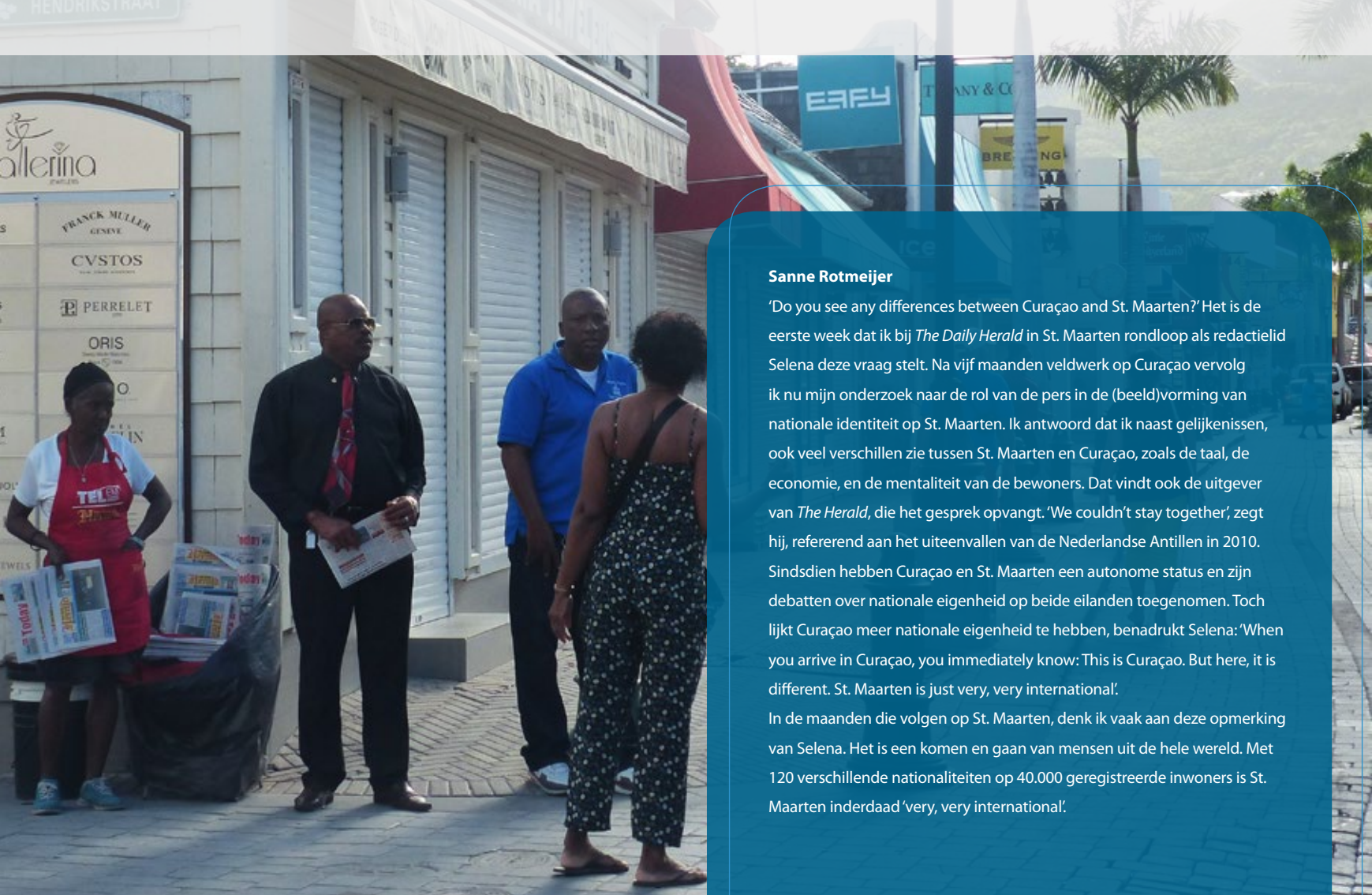
Politieke Wetenschap) als het KITLV. Het project zal onderzoeken waarom kleine staten over de hele wereld veel stabielere systemen hebben dan grote staten, wat blijkt uit de afwezigheid van geweld, ingrijpende sociale of politieke crises en *state failure*. Omdat kleine staten doorgaans uitgesloten worden van vergelijkend politicologisch onderzoek, is op dit moment weinig bekend over het karakter van hun politieke systemen en de oorzaken van politieke stabiliteit. Met het oog op de sterk gepersonaliseerde politiek en de zwakte van formele politieke structuren in kleine samenlevingen zal het project zich voornamelijk richten op informele politieke dynamieken en persoonlijke relaties om stabiliteit te verklaren. Hiertoe zal het project gebruikmaken van verschillende onderzoeksmethoden, zoals een kwantitatieve analyse van de relaties tussen elites in alle 46 kleine staten en een kwalitatieve analyse die uit vier *case studies* bestaat. Het veldonderzoek zal worden uitgevoerd in vier kleine staten in verschillende wereldregio's, te weten Malta (in Europa), Suriname (in de Cariben), de Comoren (in de Indische Oceaan) en Vanuatu (in de Grote Oceaan).

Sociaal-juridisch onderzoek

Adriaan Bedner is sinds 2016 als bijzonder hoogleraar vanuit het Van Vollenhoven Instituut (VVI) voor een dag per week aan het KITLV verbonden. Hij is betrokken bij onderzoek naar recht en samenleving in Indonesië. Centraal daarin staat de hypothese dat structurele problemen binnen het juridische systeem een stabiele

rechtszekerheid verhinderen. Daartoe onderzoekt Bedner het functioneren van de ombudsman en administratieve rechtbanken, de wetgeving op het vlak van grondbezit en milieu, en het constitutioneel en familierecht. Zijn voorlopige bevindingen publiceerde hij in het artikel 'Autonomy of law in Indonesia'. Upik Djalins was als fellow aan dit project verbonden.

PhD-studenten leveren een belangrijke bijdrage aan dit project. Een van hen is Hoko Horii, die zowel aan het VVI als het KITLV is verbonden en in 2016 is begonnen met een onderzoek naar kinderhuwelijken. De groep onderzoekers waarvan zij op het VVI deel uitmaakt onderzoekt de registratie van huwelijken, scheidingen, kinderhuwelijken en polygamie op verschillende locaties in Indonesië en analyseert de dynamiek van familierecht binnen het huidige pluralistische rechtssysteem. Horii's onderzoek richt zich op kinderhuwelijken op Bali, waarbij zij de relatie tussen de internationaal vastgelegde rechten van het kind in verband brengt met lokale praktijken die geworteld zijn in traditie, religie en heersende sociale normen. In het verslagjaar ontving zij een beurs van de Toyota Foundation om twee workshops te organiseren.

Sanne Rotmeijer

‘Do you see any differences between Curaçao and St. Maarten?’ Het is de eerste week dat ik bij *The Daily Herald* in St. Maarten rondloop als redactielid. Selena deze vraag stelt. Na vijf maanden veldwerk op Curaçao vervolg ik nu mijn onderzoek naar de rol van de pers in de (beeld)vorming van nationale identiteit op St. Maarten. Ik antwoord dat ik naast gelijkenissen, ook veel verschillen zie tussen St. Maarten en Curaçao, zoals de taal, de economie, en de mentaliteit van de bewoners. Dat vindt ook de uitgever van *The Herald*, die het gesprek opvangt. ‘We couldn’t stay together’, zegt hij, refererend aan het uiteenvallen van de Nederlandse Antillen in 2010. Sindsdien hebben Curaçao en St. Maarten een autonome status en zijn debatten over nationale eigenheid op beide eilanden toegenomen. Toch lijkt Curaçao meer nationale eigenheid te hebben, benadrukt Selena: ‘When you arrive in Curaçao, you immediately know: This is Curaçao. But here, it is different. St. Maarten is just very, very international!’

In de maanden die volgen op St. Maarten, denk ik vaak aan deze opmerking van Selena. Het is een komen en gaan van mensen uit de hele wereld. Met 120 verschillende nationaliteiten op 40.000 geregistreerde inwoners is St. Maarten inderdaad ‘very, very international’.

Afgerond project

Elite network shifts

Het project 'Elite network shifts' (ENS) dat door Gerry van Klinken werd gecoördineerd, is in 2016 na vijf jaar afgerond. Een kleine interdisciplinaire groep wetenschappers onderzocht de mogelijkheden om sociologisch interessante gegevens met computers uit een grote hoeveelheid elektronische krantenknipsels te halen. Een verder gelegen doel was ons voor te bereiden op het moment dat complete archieven en bibliotheken digitaal doorzoekbaar worden. Het antwoord, samengevat in een reeks publicaties, was: deels lukt het nu al, deels later misschien beter. De grootste uitdaging bleek echter niet of nauwelijks te zijn voorzien door de ontwerpers van het overkoepelende eHumanities programma van de KNAW. Hoe kunnen wetenschappelijke vragen vanuit uiteenlopende disciplines (wiskunde, informatica, antropologie, geschiedenis) tot een eensluidend onderzoeksproject gesmeed worden? De aanname dat disciplinaire verschillen achterhaald waren en interdisciplinariteit als een niet-problematisch gegeven werd beschouwd, bleek onjuist. Het project leerde echter ook dat men veel kan leren van uitkomsten die niet aan eerder gestelde verwachtingen voldoen.

Postdoc Jacky Hicks organiseerde in mei in Leiden een internationale conferentie onder de titel 'Digital disruption in Asia; Methods and issues (How do digital technologies affect both Asian societies and the methods we use to study them?) Aio Ridho

Reinanda – zijn medebegeleider is Fridus Steijlen – lag goed op schema en zal in het voorjaar van 2017 promoveren.

Lopende projecten

Nederlands militair optreden in Indonesië, 1945-1950

Zoals hiervoor is vermeld pleitte het KITLV in 2012 met het NIMH en het NIOD bij de Nederlandse regering voor een breed onderzoeksprogramma naar het Nederlands militaire optreden in Indonesië, 1945-1950. De overheid verleende destijds geen subsidie waarna het KITLV het onderzoek met eigen middelen voortzette. In de afgelopen vier jaar intensiveerde het publieke debat omtrent het thema aanzienlijk.

In 2016 werd het KITLV-onderzoek onder leiding van Oostindie verricht door verschillende personen uit de vaste formatie van het KITLV: Tom van den Berge, Nico van Horn en Fridus Steijlen, alsmede postdoc Bart Luttkhuis, aio Christiaan Harinck en een wisselende groep stagiairs; onderzoekscoördinator is Ireen Hoogenboom. Journalist en historicus Anne-Lot Hoek was in 2016 fellow en heeft onderzoek gedaan voor haar boek over de dekolonisatieoorlog op Bali.

Het onderzoek in het Nationaal Archief en onderzoek naar Indonesische bronnen in samenwerking met Universitas Gadjah Mada (UGM) te Yogyakarta is voortgezet.

Daarnaast is met behulp van stagiairs en studenten begonnen met het onderzoek van ongepubliceerde egodocumenten en interviewcollecties van Indië-veteranen. Eind mei is Steijlen begonnen om de nog in leven zijnde Molukse KNIL-veteranen te interviewen omdat er van deze groep nauwelijks egodocumenten bestaan, terwijl over hen regelmatig wordt gesproken in egodocumenten van Nederlandse veteranen. In 2016 hebben er 15 interviews plaatsgevonden.

Van den Berge deed onderzoek naar Indonesisch geweld tegen de Indonesische burgerbevolking in West-Java. Tevens deed hij in Parijs en Nantes onderzoek naar de politieke en diplomatieke betrekkingen tussen Nederlands-Indië en Indochina. Luttikhuis hield zich bezig met de internationalisering van het project. Hij redigeerde een vergelijkend themanummer over dekolonisatieoorlogen en geweldpleging in het tijdschrift *War in History* (2017) en coördineerde de KITLV-deelname in het onderzoeksnetwerk 'Understanding insurgencies; Resonances of the colonial past' (<http://understandinginsurgencies.exeter.ac.uk/>) dat in 2016 van start ging. Samen met Harinck redigeerde hij een nummer van *Leidschrift* over de 'beladen geschiedenis', met bijdragen van KITLV-medewerkers en oud-stagiairs. Harinck heeft in het tweede jaar van zijn promotieonderzoek naast archiefonderzoek ook verschillende veteranen geïnterviewd. Samen met stagiairs vergeleek hij geweldsontsporingen die door Nederlandse veteranen in de gepubliceerde egodocumenten worden vermeld met informatie die hierover in het archief te vinden is.

Begin september organiseerde het KITLV samen met Stef Scagliola (University of Luxembourg) een tweedaagse CLARIAH-workshop 'Digging into military memoirs' met als doel historici vertrouwd te maken met digitale onderzoekstechnieken zoals visualisatie, linked data en *text mining*. Als dataset werd de KITLV-database van het egodocumentenonderzoek gebruikt. Deze workshop diende tevens ter voorbereiding op een digitaliseringsproject van bronnen over de dekolonisatieoorlog.

Het boek *Soldaat in Indonesië 1945-1950* (Prometheus 2015) van Gert Oostindie met medewerking van Ireen Hoogenboom en Jonathan Verwey is in het Indonesisch vertaald (*Serdadu Belanda di Indonesia, 1945-1950*) en kwam in september uit bij Obor. Oostindie en Hoogenboom hebben dit boek gedurende een tournee van twee weken onder grote belangstelling op verschillende plaatsen in Indonesië gepresenteerd.

Governance, burgerschap en clientelisme in Indonesië

De uitdaging voor het Nederlands-Indonesische samenwerkingsprogramma (SPIN/KNAW) 'Governance, markets and citizens', dat gecoördineerd wordt door Jacqueline Vel en Henk Schulte Nordholt, was om een gemeenschappelijke basis te vinden voor een constructieve discussie over gemeenschappelijke thema's. De economen, politiek-antropologen, bestuurskundigen en milieusociologen

TRP/CIH
SIDEN 2014-2019

me
KUSUNO)

"2"
3mm-1e
any

JOKOWI-JK
JAYA

Jokowi Jusuf Kala
DARI PEDAGANG
TONGKONG SOLO

JJANG!!!

JOKOWI x JK

kembalikan indonesia yg bersih
& ber-bhinneka tunggal ika

HIDUP PLURALISME!!!

JOKOWI

Siang

tegakkan

BHINNEKA
TUNGGAL
IKA

I LOVE
JOKOWI
LIDYA

HID
JOKO

Hidup
HAPPY

hidup JOKOWI

Presidenku

Damil

Fry

die deel uitmaken van dit programma kozen 'Governance' als het centrale thema, en hielden in december hun slotconferentie in Yogyakarta. Daar koppelden acht sprekers 'governance' aan de actuele problematiek van klimaatverandering, voedselzekerheid en sociale ongelijkheid. De centrale vragen waren: Hoe werkt Indonesië? Hoe worden de belangrijkste beslissingen genomen en uitgevoerd? Wat betekent dat voor de 256 miljoen burgers? Niet alleen de overheid houdt zich met dit bestuur bezig, maar ook sociale bewegingen, internationale ontwikkelingsorganisaties en zakenlobbies oefenen invloed uit. Nationaal beleid speelt steeds minder een rol in de uitvoering van lokaal bestuur dat een sterke mate van autonomie laat zien. Politieke doelen worden vertaald in projecten, en lokale projectdeelnemers nemen vervolgens de beslissingen, vaak buiten democratische structuren om. Jacqueline Vel organiseerde de conferentie, initieerde een internationaal netwerk van 'local governance' onderzoekers en deed daarnaast veldonderzoek in Indonesië. In het kader daarvan organiseerde zij in Leiden een workshop om de aard en invloed van de nieuwe wet op het dorpsbestuur in Indonesië te onderzoeken.

Het SPIN-project 'From clients to citizens (C2C)? Emerging citizenship in democratising Indonesia' ging zijn derde jaar in. De vijf promovendi werkten aan hun dissertaties die in 2017 moeten worden afgerond en schreven papers die zij op workshops en conferenties presenteerden. De nieuwe postdoc van het project,

Chris Chaplin, deed veldwerk naar vormen van salafisme in Indonesië. Daarnaast verwelkomde het project drie vooraanstaande fellows op het KITLV, Edward Aspinall, Elisabeth Pisani en James Scammony die aan publicaties werkten die nauw samenhangen met het project.

Het boek *Citizenship and democratization in Southeast Asia* onder redactie van Ward Berenschot, Henk Schulte Nordholt en Laurens Bakker verscheen bij Brill. Het boek bekritiseert de eenzijdige westerse oriëntatie van studies naar burgerschap door de relevantie en de complexiteit ervan in postkoloniale samenlevingen te benadrukken. Een van de doelstellingen van het project is om burgerschap op de agenda van sociaal wetenschappelijk onderzoek en publieke discussies in Indonesië te krijgen. Daarom werd in december door Ward Berenschot in samenwerking met de Universitas Gadjah Mada de conferentie 'Citizenship and democratization in Indonesia' in Yogyakarta georganiseerd. Onder grote belangstelling werd het thema besproken in twee keynote voordrachten en zeven panels, waaraan veel jonge Indonesische academici deelnamen. Het bleek dat burgerschap een productief concept is om politieke gelijkheid en burgerrechten bespreekbaar te maken. In vervolg op de conferentie wordt een aantal publicaties voorbereid.

Gerry van Klinken verbreedde het vergelijkende kader van onderzoek naar burgerschap door mee te werken aan een project over anti-moslim geweld in

democratiserend Myanmar. Tijdens twee bezoeken aan Indonesië hield hij een serie lezingen ter gelegenheid van de vertaling van twee van zijn boeken uit het project 'In search of Middle Indonesia', dat aan het onderzoek naar burgerschap voorafging.

Van Klinken maakte een begin met een nieuw project over burgerschap en klimaatverandering. Hoe worden de enorme lasten die klimaatverandering veroorzaakt verdeeld, en welke politiek instabiliteit kan het teweegbrengen?

In 2016 werd het Veni-project 'Shades of clientelism' van Ward Berenschot afgerond. Samen met Ed Aspinall voltooidde hij het manuscript van het boek *Democracy for sale; Elections, clientelism and the State in Indonesia* dat bij Cornell University Press is ingediend. Daarnaast schreef hij een aantal artikelen. Aan het einde van het Veni-project is de thematiek verbreed tot een vergelijkend onderzoek naar vormen van cliëntelisme in Zuidoost-Azië en *Democracy for sale* biedt een kader voor een vergelijkende studie naar informele politiek die verder zal worden uitgewerkt op een in 2017 te houden conferentie.

Caribische studies

Bestuur, migratie en identiteit op de Antillen

In dit voornamelijk door NWO gefinancierde onderzoek wordt getracht op basis van historisch en contemporair onderzoek een scherper beeld te construeren

van de hedendaagse politiek en van discussies over eilandelijke identiteiten van de postkoloniale Antillen. De vraagstelling luidt welke invloed bestuurlijke hervormingen en omvangrijke migraties hebben op de mede in het verleden gewortelde identiteiten en op het politieke bedrijf op de eilanden. In het project werken twee postdocs en twee aio's.

Postdoc Jessica Roitman vervolgde haar archief- en literatuuronderzoek naar de sociale geschiedenis van de drie Bovenwindse eilanden sinds 1815, een thema dat niet eerder zo grondig op basis van archiefonderzoek is bestudeerd. Zij publiceerde hierover een aantal artikelen en hield verschillende voordrachten. Zij publiceerde daarnaast over vroegmoderne Joods-Atlantische geschiedenis. Postdoc Wouter Veenendaal bestudeert bestuurlijke processen en spanningen, alsmede de consequenties van Nederlandse interventies in deze kleinschalige samenlevingen voor de kwaliteit van bestuur en voor de beeldvorming over Nederland(ers). Hij vervolgde zijn veldwerk en publiceerde een groot aantal artikelen. Ook presenteerde hij, deels met Gert Oostindie, de resultaten van een onderzoek op alle zes eilanden naar de opvattingen van de inwoners over de lokale politiek en de relatie tot Nederland. Promovendus Stacey Mac Donald onderzoekt sociale en politieke processen in de domeinen van cultureel erfgoed en natuurbescherming in de BES-eilanden. Zij verrichte drie maanden veldwerk, waarin zij zo'n zeventig interviews afnam, achtergrondgesprekken voerde en

video's maakte; ook verspreidde zij een zelf ontwikkelde online-vragenlijst. Promovendus Sanne Rotmeijer onderzoekt de media op de eilanden, in het bijzonder kranten en nieuwe media op Curaçao en Sint Maarten. Zij rondde haar tien maanden lange veldwerkperiode op Curaçao en St. Maarten af, waarin zij participerende observatie deed op de redactie van drie verschillende kranten (een Papiamentstalige, een Engelstalige en een Nederlandstalige) en meer dan veertig freelancejournalisten en nieuwsbloggers interviewde.

Three Guianas

In het kader van het 'Three Guianas' project werden drie publicaties van Rosemarijn Hoeft voltooid. Samen met Peter Clegg (University of the West of England) en Matthew Bishop (University of the West Indies/University of Sheffield) publiceerde zij twee artikelen; de bundel *Post-colonial trajectories in the Caribbean*; *The Three Guianas* kwam gereed voor publicatie.

The 2010 Haiti earthquake

Postdoc Kasia Mika werkt aan een monografie met de voorlopige titel *Postcolonial disasters; The 2010 Haiti earthquake and the limits of narrative*. Hierin staan de begrippen ramp, vertelling, reconstructie en herstel centraal. Zij analyseert een aantal Franse en Engelse teksten die na 2010 zijn gepubliceerd om na te gaan hoe zij zich verhouden tot de trauma's die de aardbeving heeft veroorzaakt en op

welke wijze de auteurs reflecteren op de context waarin deze beving plaatsvond. Daarmee zoekt dit project over 'narrative aesthetics' naar een nieuwe benadering van rampen en de daaropvolgende vertogen en praktijken van reconstructie en herstel. In plaats van gefixeerde momenten in de tijd zouden rampen in dit verband gezien moeten worden als processen. Als reconstructie en herstel werkelijk effect willen sorteren, zal niet kunnen worden volstaan met een simpele terugkeer naar de situatie voorafgaand aan de ramp, maar moeten ook de maatschappelijke oorzaken van sociale kwetsbaarheid onder ogen worden gezien. Naast deze monografie werkt Kasia Mika aan een bijdrage voor een boek over 'virtual dark tourism'.

Chelsea Schields, die enige maanden als affiliated fellow aan het KITLV was verbonden, werkte aan een onderzoek over seksualiteit en gender op de 'Nederlandse' Caribische eilanden, terwijl fellow Margo Groenewoud haar proefschrift over de invloed van koloniaal en kerkelijk gezag op de ontwikkeling van de Curaçaose samenleving afrondde.

Media

Recording the future

Na een evaluatiejaar in 2015 begon Fridus Steijlen in 2016 aan een nieuwe cyclus van vier jaar waarin op acht locaties opnamen worden gemaakt. Ditmaal waren dat Jakarta en Delanggu. Op beide locaties werd de zogenaamde 'Carfree

Stacey Mac Donald

Voor mijn onderzoek naar cultuur- en natuuractivisten op Bonaire, Saba en St. Eustatius heb ik drie maanden veldwerk verricht op deze eilanden. Een van de risico's van het doen van onderzoek binnen kleine gemeenschappen is dat mensen al gauw 'onderzoeks-moe' zijn. Sinds de constitutionele veranderingen op 10 oktober 2010 krioelt het op de eilanden van de (Nederlandse) wetenschappers. Ik was er op voorbereid dat respondenten hun vermoeidheid ook jegens mij zouden uiten of opzettelijk mailtjes met het verzoek om een afspraak te maken zouden negeren. Tijdens mijn veldwerk werd ik echter verrast door de bereidwilligheid van mensen om mee te werken. Eén respondent was hierop een duidelijke uitzondering. Ik werd door iedereen naar hem doorverwezen als de expert, maar had mij er al bij neergelegd dat er niks van zou komen toen er niet op e-mails werd gereageerd. Een ander 'risico' van kleine eilanden is dat de kans groot is dat je elkaar toch in levenden lijve tegenkomt, of je het nou wil of niet. Op een zekere dag werd ik onverwachts voorgesteld aan deze meneer. Toen bij hem eenmaal het kwartje viel wie ik was, wist hij niet hoe snel hij weg moest komen. Een duidelijke boodschap die ik alleen maar kon respecteren.

Uit een verslag van affiliated fellow Arnout van der Meer (Colby College):

[In the summer of 2016 I worked] as an affiliated fellow at the Royal Institute for Southeast Asian and Caribbean Studies (KITLV) in Leiden, the Netherlands. One of the premier research institutions in Southeast Asian Studies, the KITLV is not only home to renowned scholars, but through its programs functions as a unique meeting space that facilitates the collaboration between researchers from all over the world. Its location across the canal from Leiden University's library, which houses the Asian Library – the largest Asian research collection outside of Asia, and vicinity to the National Archives in The Hague, make the institute an indispensable destination for researchers interested in Indonesia in particular, and Southeast Asia in general. My fellowship allowed me to make considerable strides towards my goals of publishing an article and conducting research for both my book manuscript and an additional article.

My experiences as an affiliated fellow at the KITLV were highly rewarding. In addition to the more elaborate collaborations above, the institute facilitated many more meetings and conversations that have informed my research in significant ways. For instance, my meetings with Marieke Bloembergen, the book review editor of the *BKI*, have resulted in two book reviews that I wrote this past summer. The weekly research presentations in the institute's seminar and lunches with its own researchers also constituted an invaluable space to share ideas and insights with scholars from across disciplines, but all with an interest in Southeast Asia and the Caribbean. This often led to surprising and enriching conversations of which I can only hope that more will follow.

Sunday' gefilmd. Op zondagochtend worden grote delen van doorgaande straten voor gemotoriseerd verkeer afgesloten zodat mensen er kunnen wandelen, sporten en eten. In 2014 was al in Surabaya een Carfree Sunday gefilmd. Een tweede thema was de designindustrie. In Jakarta werd gefilmd in 'Indoestri' dat beginnende designondernemers ondersteunt met workshops. In Delanggu werd gefilmd in de interieur- en meubelfabriek Piguno. Op Kartinidag (21 april) werden uitgebreid opnames gemaakt van scholieren die voor de gelegenheid traditioneel gekleed naar school kwamen. Om de samenwerking met Indonesische partners te versterken participeerde in Jakarta een onderzoeker van LIPI in het veld en in Delanggu een geschiedenisstudent van UGM. Alle opnames van RtF zijn in overleg met DANS (Digital Archiving Network Services; de digitale *repository* waar de opnames zijn opgeslagen) omgezet naar een uniform format (Mp4) en er is een begin gemaakt met een verbeterde ontsluiting.

Sharing Asian futures

In 2016 heeft Susanne Naafs als fellow op het KITLV gewerkt aan de verwerking van de 'Sharing Asian futures' interviews uit 2015. In de loop van 2017 zullen enkele opnames via internet worden gepubliceerd. Naafs werkt aan een artikel op basis van de interviews.

Brandpunt

Gert Oostindie was betrokken bij het maken van een korte tv-documentaire van *Brandpunt* in Havana, ter gelegenheid van het historische bezoek van de Amerikaanse president Barack Obama. Henk Schulte Nordholt werkte mee aan een uitzending van *Brandpunt* waarin werd teruggeblikt op de coup van 1965 in Indonesië. Verder traden KITLV'ers regelmatig op in de media om commentaar te geven over het Nederlandse oorlogsverleden in Indonesië en actuele ontwikkelingen in de Cariben en Indonesië.

Veni- en PhD-projecten

Paul Bijl (UvA/KITLV) werkt in het kader van zijn Veni-beurs aan een boek over hoe Indonesiërs tijdens de Nederlandse koloniale periode schreven over hun rechtspositie. In 2016 rondde hij artikelen af over de Javaanse schrijfster Kartini (1879-1904) en de eerste Indonesische minister-president Sjahrir (1909-1966). Van januari tot juni was hij gastonderzoeker aan de Universitas Indonesia op Java, waar hij een college en een lezing gaf, net als in de geboortestad van Kartini, Jepara. Hij startte ook twee nieuwe projecten: een bundel over de koloniale, nationale en transnationale receptie van Kartini in samenwerking met fellow Grace Chin, en, samen met Paul van Trigt en Monika Baar, een project over diversiteit in Nederlandse musea.

Het Veni-onderzoeksproject van Antoinette Schapper ging zijn derde jaar in. In het kader van het project hield Schapper diverse lezingen en heeft zij verschillende publicaties het licht doen zien. In januari heeft Schapper op Alor veldwerk verricht. Verder zette zij haar werk voort aan een woordenboek van Wersing, een beschrijving van het Nedebang en een verhalenboek in het Kamang. In juni publiceerde ze bij Obor in Jakarta een tweede verzameling volksverhalen in Bunaq, een Papoease taal van Midden-Timor. In december organiseerde zij een workshop voor *early-career researchers* over contact tussen de talrijke talen van Oost-Indonesië en Oost-Timor. Juliette Huber was enige maanden als fellow aan dit project verbonden.

In het kader van zijn Veni-project heeft Tom Hoogervorst verder gewerkt aan zijn boekmanuscript over de taalkundige eigenschappen van de Sino-Maleise literatuur en kranten. In hoeverre was er sprake van een aparte taal? En wat vertellen deze bronnen over het alledaagse leven in de steden van Nederlands-Indië? Samen met fellow Grace Chin schreef hij een artikel over de snel veranderende noties over vrouwelijkheid onder de Chinezen van Nederlands-Indië in de laat-koloniale periode. Daarnaast blijft Hoogervorst betrokken bij verschillende projecten over de Indische Oceaan. Zijn twee artikelen over taalcontact in deze regio presenteerde hij op de 'Afrasian transformations' conferentie in Frankfurt en de 'Ocean of Law II' conferentie in Leiden.

Voor David Kloos begon 2016 met enkele projecten die verband houden met zijn Atjeh-onderzoek, zoals een workshop over geweld en religieuze verandering in

Zuidoost-Azië. Het jaar stond echter voornamelijk in het teken van de start van zijn Veni-project over vrouwelijk islamitisch leiderschap en visuele communicatie in Zuidoost-Azië. In september vertrok hij samen met zijn gezin naar Kuala Lumpur, Maleisië, voor een jaar veldwerk. Kloos wisselt interviews met populaire predikers en andere experts af met bezoeken aan televisiestudio's, debatavonden en wekelijkse religieuze klasjes.

PhD-student Taufiq Hanafi begon in 2016 aan zijn onderzoek over literaire fictie tijdens de Nieuwe Orde waarin verbanden tussen literatuur en politieke reflectie centraal staan. Taufiq onderzoekt op grond van welke criteria bepaalde literaire werken de canonieke status van 'counter-history' kregen. Hierbij richt hij zijn aandacht in het bijzonder op de positie van auteurs, hun relatie met de staat en de taal waarin zij politiek gevoelige thema's tot uitdrukking brengen.

Grace Leksana vervolgde haar PhD-project naar de wijze waarop '1965' herinnerd wordt in de context van grote sociale transformaties die zich nadien op het Oost-Javaanse platteland hebben voltrokken. De gewelddadige machtswisseling in 1965 is nog altijd een fel bediscussieerd onderwerp in de Indonesische geschiedschrijving. In haar onderzoek combineert Leksana archiefonderzoek en *oral history* om de complexiteit van de historische ervaringen op microniveau te belichten, waarbij persoonlijke herinneringen, familiegeschiedenissen en officiële versies van wat er in 1965 gebeurde verknoopt zijn met lokale machtsverhoudingen.

David Kloos

Mijn onderzoek over vrouwelijk islamitisch gezag in Maleisië was aanvankelijk gericht op de activiteiten van populaire predikers en leiders van religieuze organisaties en politieke partijen. Recentelijk is daar een nieuwe categorie bijgekomen, namelijk die van de 'televisie-expert'. Ik ben daartoe geïnspireerd geraakt – onder andere – door mijn ontmoetingen met Suzana Ghazali, een vrouw die haar werk als 'Sharia-advocaat' (raadsvrouw binnen het islamitisch rechtssysteem) combineert met psychologisch advies en optredens als (religieus geïnspireerde) 'motivator'. Voor haar klanten is deze bijzondere combinatie van expertise van groot belang. Velen van hen zijn vrouwen die kampen met huwelijks- of echtscheidings-problemen. Suzana heeft de achtergrond, en de relevante diploma's (zowel in het Sharia-recht en in de psychologie), om ze te helpen bij het nemen van cruciale beslissingen: geef ik het huwelijk nog een kans, door te werken aan mijn gezin, mijn man en mijzelf, of speel ik het hard en maak ik de gang naar de rechtbank? Suzana is geen klassieke schriftgeleerde. Ze hoort ook niet bij de vele *celebrity preachers* die Maleisië rijk is. Ze is een mediagenieke professional die haar deelname aan televisieprogramma's en evenementen gebruikt om haar bekendheid te vergroten maar ook om haar deskundigheid en ideeën – gericht op het versterken van de sociale en juridische positie van vrouwen – voor het voetlicht te brengen.

Gebeurtenissen in 2016 hebben het onderzoek van PhD-student Fenna Egberink naar conflicten in en rond de Zuid-Chinese Zee flink in beweging gebracht. De verkiezing van Rodrigo Duterte tot president van de Filipijnen, de uitspraak van het tribunaal over de zaak Filipijnen versus China en de verkiezing van Donald Trump in de Verenigde Staten hebben grote invloed op het verloop van de conflicten. Tijdens een onderzoeksreis naar Singapore sprak Egberink met experts op het gebied van Zuidoost-Aziatische relaties en regionale maritieme veiligheid. Deze reis heeft geholpen het onderzoek nader af te bakenen. De centrale vraagstelling is welke invloed nationale identiteit heeft op het Zuid-Chinese Zeebeleid van de betrokken landen en welke invloed de Zuid-Chinese Zee heeft op nationale identiteit.

Het PhD-project van Matthieu Pereira over etniciteit in Indonesië en Maleisië werd na een jaar in goed onderling overleg niet gecontinueerd.

Studies over Zuidoost-Azië

Geschiedenis van Zuidoost-Azië

Henk Schulte Nordholt voltooide zijn *Geschiedenis van Zuidoost-Azië* dat in november in Amsterdam werd gepresenteerd. Het is de eerste uitgebreide Nederlandstalige geschiedenis van deze regio, waarin de nadruk wordt gelegd op langetermijnontwikkelingen zoals staatsvorming, maar ook gezocht wordt naar wat het gebied op cultureel en historisch opzicht verbindt.

Moderniteit in de laat-koloniale tijd

Samen met Tom Hoogervorst en affiliated fellow Arnout van der Meer presenteerde Schulte Nordholt in april een panel op een Zuidoost-Azië conferentie in Oxford over moderniteit, visuele representaties en taal in de laat-koloniale periode in Indonesië. De artikelen worden nu bewerkt voor publicatie. Ariel Heryanto was enkele maanden als fellow te gast op het KITLV waar hij werkte aan een nieuw boek over moderniteit en natie in Indonesië.

Atjeh

In september publiceerde affiliated fellow Anton Stolwijk bij uitgeverij Prometheus zijn succesvolle boek *Atjeh, het verhaal van de bloedigste strijd uit de koloniale geschiedenis*. Het is een mengsel van hedendaagse journalistiek en historisch onderzoek naar actuele verhalen en fysieke overblijfselen van de Atjeh-oorlog in het hedendaagse Atjeh. Het boek, dat lovende recensies kreeg, laat zien dat de Atjeh-oorlog levende geschiedenis is.

Erfgoed in beweging

Marieke Bloembergen voltooide het boekmanuscript *A mobile history of sites, archaeology and heritage formation in colonial and postcolonial Indonesia* dat zij met Martijn Eickhoff schreef, de bundel *Policing empires; Cases, connections, boundaries*, en een tweetal artikelen voor haar nieuwe project 'Indonesia and Greater India; Scholarly and spiritual knowledge networks and moral geographies'. Voor dit project

Grace Leksana

Lokaal archiefonderzoek kan in Indonesië soms een hele uitdaging zijn. Er is te weinig geld en een overdaad aan bureaucratie om goed archiefmanagement te voeren. In mijn onderzoek over ontwikkelingen in de jaren zestig van de vorige eeuw maak ik gebruik van mondelinge overleveringen en archiefmateriaal over een gebied in Oost-Java. Ik ging daarom op zoek naar gegevens in de archieven van de provincie Oost-Java, het district Malang en het militaire commando van Oost-Java. Van de eerste twee archieven verwachtte ik veel, van de derde eigenlijk niets. Wie schetst mijn verbazing toen ik in de archieven van Oost-Java en Malang niets vond, maar juist veel in het militaire archief. Het materiaal dat wordt bewaard in het militaire museum in Malang verkeert in goede staat en geeft een goed overzicht beeld van militaire operaties tussen 1950 en 1980 in verschillende plaatsen in Indonesië. Bovendien bleek ik makkelijk toegang te kunnen krijgen. Het enige wat zij vroegen was een brief van mijn instituut over het doel van mijn onderzoek. Wie had gedacht dat het zo makkelijk zou zijn?

verrichtte zij onderzoek in Singapore en Indonesië en presenteerde zij papers op verschillende internationale conferenties. In oktober gaf zij in Perth een lezing over het probleem van 'gedeeld erfgoed', en verzorgde zij de workshop 'Heritage activism, politics, and practice in Asia-Oceania'.

Vroegmoderne geschiedenis

Het onderzoek naar de pre-islamitische samenleving in Zuid-Sulawesi, dat Kathryn Wellen in samenwerking met fellow Ian Caldwell verricht, heeft twee artikelen opgeleverd: een bespreekt Buginese genealogieën als historische bron, het andere identificeert aan de hand van deze genealogieën de plaats en rol van het oude en verdwenen vorstendom Cina. Deze nieuwe benadering kan ook worden toegepast op naburige vorstendommen. Wellen en Caldwell werken aan een boek over de opkomst van complexe samenlevingen in Zuid-Sulawesi. Met haar onderzoek over publieke geschiedenis bestudeert Wellen actuele betrokkenheid bij de vroege geschiedenis – in de vorm van populaire geschiedschrijving, tentoonstellingen en openbare evenementen – in Zuidoost-Azië. Samen met historici uit Singapore en Frankfurt worden panels op conferenties en onderzoeksvoorstellen voorbereid. Peter Boomgaard rondde zijn boek over de geschiedenis van bossen in Java af.

Biografisch onderzoek

Tom van den Berge vervolgte – met een beurs van het Prins Bernhard

Cultuurfonds – zijn onderzoek naar het leven van Izaäk Samuel Kijne (1899-1970), die van 1923 tot 1958 zendeling-leraar was in Nieuw-Guinea. Tevens doet hij onderzoek naar diens interessante naleven. In het hedendaagse Papua zijn er die beweren dat Kijne een theologie van de bevrijding van Papua ontwikkelde.

In het kader van haar biografie over Van Heutsz richtte affiliated fellow Vilan van de Loo zich op de staatsbegrafenis die hij in 1927 kreeg. Dit was een nationaal evenement. Uit Indië werd een detachement KNIL-militairen naar Nederland gestuurd dat drie maanden door het land toerde, waar zij als helden werden verwelkomd.

Rosemarijn Hoeft deed voor haar biografie over de Surinaamse activist en politicus Grace Schneiders-Howard onderzoek in de National Archives in College Park, Maryland, naar Amerikaanse diplomatieke correspondentie over Suriname.

Willem van der Molen besteedde het grootste deel van zijn tijd aan de biografie van Ko Ho Sing, zakenman van Chinese afkomst uit Yogyakarta (1825-1890). Zijn biografie, die in het Javaans is geschreven, behandelt allerlei belangrijke en triviale gebeurtenissen uit zijn leven. Daarnaast hield Van der Molen in maart de diesrede tijdens de *dies natalis* van de Universiteit van Solo, en verscheen er een Russische uitgave van zijn Javaanse literatuurgeschiedenis.

Chris Chaplin

Ethnography is a messy process enriched by chance meetings, social blunders and friendships. These offer important if unforeseen insights, as I myself experienced while observing Islamic lectures conducted by Salafi preachers in Makassar, Indonesia. Although I am well known to the preacher and organizers, my presence fascinated many of the all-male audience. This mostly turned into long discussions about religion, but one evening I was suddenly grabbed by an unknown youth who marched me out of the mosque. He then informed me that, as a non-Muslim, I was not allowed to enter a mosque. I protested, stating I had been given permission to be there and had attended for several weeks prior; yet he did not budge. Aware others were watching I relented, but upon leaving saw that the other participants had parked their motorbikes around mine. I settled to wait in a nearby *warung* when suddenly, over the loudspeaker, I heard my name. The preacher had seen what had happened and so informed the audience that they must let me attend, explaining the religious tenets as to why this is so. This was followed by an almost immediate phone call by the culprit who apologized profusely. Not only was I welcomed back the following week, but the experience stimulated debate amongst participants and myself as to the way interreligious conduct is defined and negotiated in everyday circumstance. My observations at the mosque were socialized by their cameraman, who would record the event and post it on *YouTube*. In this photo in which he circled me, he introduced me to followers of his Facebook page; although it also led to a fruitful conversation as to the rules governing non-Muslims and the rules dictating whether they were allowed into a mosque or not.

Nationale en internationale netwerken

EuroSEAS/KITLV

De European Association of Southeast Asian Studies (EuroSEAS), waarvan het secretariaat bij het KITLV is gevestigd, organiseerde evenals voorgaande jaren een Masterclass die ditmaal in juni in samenwerking met de afdeling Antropologie van de Leidse Universiteit werd gehouden. Hieraan namen acht geselecteerde PhD-studenten van Europese universiteiten deel die onderzoek verrichten over Zuidoost-Azië. In juni vond in Leiden ook de 'Southeast Asia update' plaats, die KITLV samen met de afdeling Antropologie van de Leidse Universiteit organiseerde en die door ruim honderd mensen werd bezocht. Deelnemers informeerden elkaar door middel van korte presentaties over hun recente onderzoek en twee *round tables* vroegen aandacht voor recent onderzoek over islam en klimaatverandering.

Association of Caribbean Historians

In juni 2016 is Rosemarijn Hoeft in Havana gekozen tot vice-president van de Association of Caribbean Historians (ACH). Zij zal vanaf mei 2017 twee jaar ACH president zijn. De ACH steunt en stimuleert geschiedwetenschap vanuit een multidisciplinair en pan-Caribisch perspectief.

Chinese Indonesian Heritage Center (CIHC)

Op de derde publieksdag die in juni in Leiden werd gehouden en door ruim driehonderd belangstellenden werd bezocht, werden verschillende – soms onbekende – aspecten van de geschiedenis van de Chinezen uit Indonesië in Indonesië en Nederland belicht. Als sprekers traden onder andere Mary Somers Heidhues, Willem van der Molen en Kees van Galen op. De verzameling CIHC-erfgoed, die is ondergebracht bij de KITLV-collectie van de UB Leiden, werd uitgebreid met waardevolle schenkingen van de heren Boelli Liem en Tiong Boen Tan.

Vereniging

In 2016 verschenen bij Brill Academic Publishers jaargang 172 van de *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde (BKI)* en jaargang 90 van de *New West Indian Guide/ Nieuwe West-Indische Gids (NWIG)*. De managing editors zijn Freek Colombijn (*BKI*) en Rosemarijn Hoefte (*NWIG*). Marieke Bloembergen (*BKI*) en Richard en Sally Price (*NWIG*) zijn de *book review editors*. Een subsidie van de Vereniging KITLV maakt het mogelijk dat alle jaargangen van de tijdschriften gratis digitaal te raadplegen en te downloaden zijn via <http://www.brill.com/products/journals>. Tevens verschenen vijf boeken in de Verhandelings van het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land en Volkenkunde. De serieredacteurs zijn Rosemarijn Hoefte en Henk Schulte Nordholt.

Net als in 2015 droeg de Vereniging in 2016 financieel bij aan de bijzondere leerstoel Caribische Letteren aan de Universiteit van Amsterdam (UvA), die bekleed wordt door prof. dr. Michiel van Kempen.

In het verslagjaar organiseerde de Vereniging de volgende goed bezochte activiteiten: op 12 januari de slotmanifestatie van de UBL tentoonstelling 'Suriname in beweging', met als hoofdgast Tessa Leuwsha, het seminar 'Democratie en rule of law in Indonesië en de Nederlandse Cariben: Intenties en praktijk' op 22 april op de Rechtenfaculteit van de Universiteit Leiden, het interactieve seminar 'Gedeelde herinnering binnen het KITLV' op 10 juni in het Rijksmuseum voor Oudheden in Leiden, en het Silvia W. de Groot symposium over de Caraïben op 28 oktober

in Museum Volkenkunde. Ook droeg de Vereniging financieel of op een andere manier bij aan diverse activiteiten: in het bijzonder de publieksbijeenkomst van het Chinese Indonesian Heritage Center op 24 juni aan de Universiteit Leiden en het symposium 'Kerken in Indonesië 1945-1950' op 16 november op de Vrije Universiteit in Amsterdam.

Tevens organiseerde de Vereniging in 2016 twee ledenvergaderingen. Naast de jaarlijkse ledenvergadering op 10 juni in het Rijksmuseum voor Oudheden, vond een ledenvergadering plaats op 14 oktober in de Universiteitsbibliotheek Leiden. Centraal op deze vergadering stond het beheer en de toegankelijkheid van de KITLV-collectie in de UB Leiden. Voorafgaand aan deze vergadering werd de tutorial 'Effectief zoeken in de UB catalogus' aangeboden, die speciaal voor de leden werd georganiseerd. Deze werd door de deelnemers als zeer nuttig ervaren en zal later herhaald worden. Verslagen van de ledenvergaderingen zijn te vinden op de website.

Aan de 30e cursus Caraïbistiek namen 19 cursisten deel. De cursus werd verzorgd door 18 docenten van verschillende universiteiten en instellingen, onder wie Rosemarijn Hoefte en Gert Oostindie. Het slotcollege bestond uit een discussie rond de vraag 'Caraïbische cultuur in de verkoop?' Hierbij kwamen onderwerpen zoals *place branding*, *slum tourism*, *dark tourism*, *ethno-marketing* en de vercommercialisering van Cuba aan de orde. De inleiders waren Alana Osbourne

(UvA), Rivke Jaffe (UvA), Gert Oostindie en Rosemarijn Hoefte. De coördinatie van de cursus was in handen van Rosemarijn Hoefte en Ellen Sijinjak.

Over de drie fondsen die door de Vereniging worden beheerd, kan het volgende gemeld worden:

het Professor Teeuw Fonds reikte in 2015 zijn laatste twee prijzen uit, waarmee de fondsen vrijwel waren uitgeput. Het restant is in 2016 deels toegekend aan KITLV en deels aan het Indonesisch literatuurprogramma tijdens het Belgische Europalia festival 2017 dat over Indonesië zal gaan. Het professor Teeuwfonds is vervolgens opgeheven.

In 2016 werden drie subsidieaanvragen gehonoreerd van jonge Caraïbische onderzoekers uit het Dr. Silvia de Groot Fonds, dat onder financieel beheer staat van de Vereniging, gehonoreerd. De volgende onderzoekers wonnen een beurs met hun onderzoek: Durwin Lynch (VU Amsterdam) ontving € 5000 voor zijn onderzoek: 'Embracing Brua: A first step towards facilitating meaningful and effective collaboration between western health professionals and traditional healers' en Emilie van Heydoorn ontving € 3000 voor haar onderzoek 'Who is my education for? Decolonizing learning and teaching practices by teaching diversity in primary education in Curaçao, Dutch Caribbean'. Meer informatie over hun onderzoek is te vinden op de website.

Uit het Adatfonds werd ook een aanvraag gesubsidieerd: Annelien Bouland (Universiteit Leiden) ontving € 4000 voor haar onderzoek 'Women's access to justice in a plural society; Employing custom, religion and law in conflicts about marriage and divorce in Senegal'.

De Vereniging had in 2016 539 leden: 285 leden met een digitaal abonnement, 179 leden met een papieren *BKI* abonnement en 59 leden met een papieren *NWIG* abonnement. Het Indonesische ledenbestand bestond uit 16 leden.

Ereleden

De Vereniging telde in 2016 zeven ereleden: prof.dr. Taufik Abdullah, prof.dr. H.J.M. Claessen, prof.dr. Richard Price, mw. prof.dr. Sally Price, prof.dr. M. Ricklefs, prof.dr. R. Schefold, prof.dr. J.W. Schoorl, en mw. prof.dr. H.A. Sutherland. Prof. C. Fasseur accepteerde in 2016 het erelidmaatschap. Wij betreuren het dat hij kort daarna is overleden.

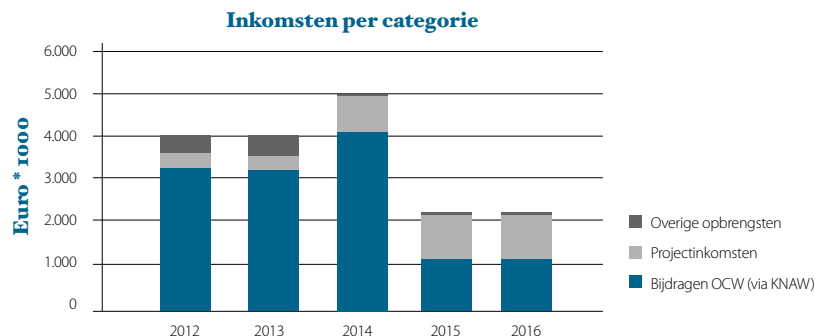
Bestuur

In het verslagjaar was het bestuur als volgt samengesteld: mw. prof.dr. S. Legêne (voorzitter), mw. dr. M. Plomp (vicevoorzitter tot september 2016), mw. drs B. Goedegebuur (penningmeester), mw. dr. L. van Broekhoven (tot maart 2016), mw. drs. N. Jouwe, dr. W. Modest en prof.dr. G.A. Persoon. Uitvoerend secretaris was mw. drs. Y. Siegers-Samaniri.

Bijlage 1 Financieel overzicht

	Bedragen in €		
Baten	Realisatie 2016	Budget 2016	Realisatie 2015
Bijdrage OCW (via KNAW)	1.176.000	1.150.000	1.173.400
Projectinkomsten	1.063.672	770.514	1.123.502
Overige opbrengsten	74.758	44.900	61.848
	2.314.430	1.965.414	2.358.750
Lasten			
Personeel	2.013.291	1.887.687	2.064.862
Materieel	356.703	195.701	382.718
Afschrijvingen	9.781	10.000	18.991
	2.379.775	2.093.388	2.466.571
Resultaat	-65.345	-127.974	-107.821

Conform het financiële raamwerk van de reorganisatie (2014) is voor 2016 een negatief financieel resultaat geboekt en wordt ook voor de periode 2017-2020 een negatief saldo op de exploitatie begroot. De algemene reserve is voldoende om de tekorten te dekken totdat in 2022 een financieel evenwicht is bereikt.

Bijlage 2 Publicaties medewerkers en fellows

	Aantal
Promotor (extern voorbereide promotie)	4
Co-promotor (extern voorbereide promotie)	2
Wetenschappelijke publicaties: monografieën (gerefereerd)	6
Overige publicaties: boekredactie (gerefereerd)	4
Overige publicaties: tijdschriftredactie (gerefereerd)	2
Wetenschappelijke publicaties: artikelen in tijdschriften (gerefereerd)	40
Wetenschappelijke publicaties: hoofdstukken in boeken/boekdelen (gerefereerd)	15
Wetenschappelijke publicaties: monografieën (niet gerefereerd)*	3
Wetenschappelijke publicaties: artikelen in tijdschriften (niet gerefereerd)*	17
Tijdschriftredactie (niet gerefereerd)*	1
Wetenschappelijke publicaties: hoofdstukken in boeken/boekdelen (niet gerefereerd)*	8
Vakpublicaties: artikelen in tijdschriften *	5
Vakpublicaties: recensies*	16
Populariserende publicaties: bijdragen in dag-/weekblad*	19
Keynote-lezing*	5
Paper (niet gerefereerd)	12
Voordrachten/lezingen*	119
Organisatie congressen/symposia/workshops*	17
Bijdragen aan websites*	51

* Uitsluitend online beschikbaar via www.kitlv.nl

Promotor (extern voorbereide promotie)

Bedner, Adriaan, Surya Tjandra, *Labour law and development in Indonesia*, Universiteit Leiden, 2 februari.

Boomgaard, Peter, Sjoerd Zondervan, *Patients of the colonial state; The rise of a hospital system in the Netherlands Indies, 1890-1940*, Universiteit Maastricht, 29 september.

Schulte Nordholt, Henk, Maaïke Matelski, *Constructing civil society in Myanmar; Struggles for local change and global recognition*. Vrije Universiteit Amsterdam, 19 september.

-(met Gerry van Klinken), Yatum Sastramidjaja, *Playing politics; Power, memory, and agency in the making of the Indonesian student movement*, Universiteit van Amsterdam, 1 april.

Co-promotor (extern voorbereide promotie)

Molen, Willem van der, Munawar Holil, *Wawacan Samun; Suntingan teks, terjemahan, disertai analisis konvensi genre sastra*, Universitas Indonesia, 14 juli.

-I Made Suparta, *Teks Putru kalepasan Merapi-Merbabu; Kajian filologis dan konsep eskatologis Jawa Kuno abad ke-16*, Universitas Indonesia, 25 juli.

Wetenschappelijke publicaties: monografieën (gerefereerd)

Molen, Willem van der, *Dvenadcat vekov Javanskoj literature; Obzornija kurs*. Sankt-Petersburg/ Sankt-Petersburgskij: Izdatelstvo Sankt-Petersburgskogo Universiteta/ Gosudarstvennij Universitet, 231 pp.

-*Love and hatred in Old Javanese literature; The story of Kaca and Dewayani*. Solo: Universitas Sebelas Maret, ii+42 pp.

Nóren-Nilsson, Astrid*, *Cambodia's second kingdom; Nation, imagination, and democracy*. Ithaca: Cornell University Southeast Asia Program Publications, 244 pp.

Oostindie, Gert (i.s.m Ireen Hoogenboom en Jonathan Verwey), *Serdadu Belanda di Indonesia 1945-1950; Kesaksian perang pada sisi sejarah yang salah*. Jakarta: Obor, 374 pp.

Schapper, Antoinette, *Cerita dongeng dari Bunaq Lamaknen*, volume 2. Jakarta: Obor, x+164 pp.

Schulte Nordholt, Henk, *Een geschiedenis van Zuidoost-Azië*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 388 pp.

Boekredactie (gerefereerd)

Berenschot, Ward (met Henk Schulte Nordholt & Laurens Bakker), *Citizenship and democratization in Southeast Asia*. Leiden: Brill, 319 pp.

-(met Gerry van Klinken), *In search of Middle Indonesia; Kelas menengah di kota-kota menengah*. Jakarta: Obor, 320 pp.

Molen, Willem van der (met Oman Fathurahman e.a.), *Shaṭṭāriyah silsilah in Aceh, Java, and the Lanao area of Mindanao*. Javanese Studies 4. Tokyo: Tokyo University of Foreign Studies, xii+139 pp.

-(met Stuart Robson e.a.), *The Kakawin Ghaṭotkacāśraya by Mpu Panuluh; Edited and translated*. Javanese Studies 3. Tokyo: Tokyo University of Foreign Studies, x+332 pp.

Redactie Special issues tijdschrift (gerefereerd)

Kloos, David (met Mirjam Künkler*), special issue of *Asian Studies Review; Studying female Islamic authority; From top-down to bottom-up modes of certification* 40-4:479-599.

Künkler, Mirjam* (met Hanna Lerner & Shylashri Shankar), special issue of *American Behavioral Scientist; Constitutionalism in rough seas* 60-8:911–1035.

Artikelen in tijdschriften (gerefereerd)

Bakker, Laurens* (met Lee Wilson), 'Cutting off the king's head; Security and normative order beyond the state', *Conflict, Security & Development* 16-4:289-300.

Bedner, Adriaan, 'Autonomy of law in Indonesia', *Recht der Werkelijkheid* 3:10-36.

Hoeft, Rosemarijn (met Matthew Louis Bishop & Peter Clegg), 'Hemispheric reconfigurations in Northern Amazonia; The "Three Guianas" amid regional change and Brazilian hegemony', *Third World Quarterly*, <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01436597.2015.1135397>.

-'Orang-kontrak; De verbeelding van Javaanse contractarbeiders in Suriname en Deli', *Acta Neerlandica* 12:145-171.

-(met Matthew Louis Bishop & Peter Clegg), 'Still lonely after all these years? Contemporary development in the "Three Guianas"', *Caribbean Studies* 43-2:83-113.

Hoogervorst, Tom, 'Lexical influence from North India to Maritime Southeast Asia; Some new directions', *Man in India* 97-1:293-334.

-'Manliness in Sino-Malay publications in the Netherlands Indies', *South East Asia Research* 24-2:283-307.

-(met Alexander Mörsberg e.a.), 'Multi-layered population structure and local adaptations in Island Southeast Asians', *European Journal of Human Genetics*, pp. 1-7.
-'Problematic protoforms; Some "hidden" Indic loans in WMP languages', *Oceanic Linguistics* 55-2:561-587.

Kloos, David (met Mirjam Künkler*), 'Studying female Islamic authority; From top-down to bottom-up modes of certification', *Asian Studies Review* 40-4:479-490.
-'The salience of gender; Female Islamic authority in Aceh, Indonesia', *Asian Studies Review* 40-4:527-544.

Künkler, Mirjam* (met Hanna Lerner), 'A private matter? Religious education and democracy in Indonesia and Israel', *British Journal of Religious Education* 38-3:279-307.
-(met Hanna Lerner & Shylashri Shankar), 'Constitutionalism in rough seas', *American Behavioral Scientists* 60-80:911-918.
-(met Yüksel Sezgin), 'The unification of law and the post-colonial state; Limits of state monism in India and Indonesia', *American Behavioral Scientist* 60-80:987-1012.

Molen, Willem van der, 'The art of storytelling in Old Javanese prose as illustrated by the story of Ekalawya', *Wacana* 16-3:506-520.

Nóren-Nilsson, Astrid*, 'Good gifts, bad gifts, and rights; Cambodian popular perceptions and the 2013 Elections', *Pacific Affairs* 89-4:795-815.

-'The demise of Cambodian royalism and the legacy of Sihanouk', *SOJOURN: Journal of Social Issues in Southeast Asia* 31-1:1-36.

Oostindie, Gert, 'Возвращенная история Нидерландов: постколониальными миграциями и новой правдой о рабстве', *The New Literary Observer* 142(Λ):78-92. ['History brought home; Postcolonial migrations and the Dutch rediscovery of slavery'.]

Pisani, Elizabeth* (met Maarten Olivier Kok & Kharisma Nugroho), 'Indonesia's road to universal health coverage; A political journey', *Health Policy and Planning*, pp. 1-10.
-(met Michael Buehler), 'Why do Indonesian politicians promote Shari'a laws? An analytic framework for Muslim-majority democracies', *Third World Quarterly*, pp. 1-19.

Reinanda, Ridho, (met Fei Cai & Maarten de Rijke), 'Diversifying query auto-completion', *ACM Transactions on Information Systems* 34-2:521-549.
-(met Edgar Meij & Maarten de Rijke), 'Document filtering for long-tail entities', *CIKM 16: Proceedings of the 25th ACM International on Conference on Information and Knowledge Management*, pp. 521-549.

Roitman, Jessica, 'Economics, empire, eschatology: The spiritual geo-politics of Jewish settlement in the Americas, 1650-1670', *Itinerario* 40-2:293-310.

- 'Land of hope and dreams; Slavery and abolition in the Dutch Leeward islands, 1825-1865', *Slavery & Abolition* 37-1:1-23.

- 'The price you pay; Choosing family, friends, and familiarity over freedom in the Leeward Islands, 1835-1863', *Journal of Global Slavery* 1-2:196-223.

-(met Wouter Veenendaal), 'We take care of our own; The origins of oligarchic politics in St. Maarten', *European Review of Latin American and Caribbean Studies* 102:69-88.

Schapper, Antoinette, 'Hul Topol; Fall of the moon; A narrative of etiologies from the Bunaq of Lamaknen', *Wacana, Journal of the Humanities of Indonesia* 17-2:232-250.

Schulte Nordholt, Henk, 'Shining futures, imminent dangers; New nation-states and mass violence in Southeast Asia', *Asian Journal of Social Science* 44:711-724.

Steijlen, Fridus, 'Molukkers in Nederland, een sociale geschiedenis van uitersten', *Groniek* 208/209:219-236.

Traag, Vincent, 'Complex contagion of campaign donations', *PLOSOne*.

Veenendaal, Wouter, (met Honorata Mazepus, Anthea McCarthy-Jones & Juan Manuel Trak Vásquez), 'A comparative study of legitimation strategies in hybrid regimes', *Policy Studies* 37-4:350-369.

- 'Evaluating non-sovereignty in overseas territories; Evidence from the Dutch Caribbean', *Geopolitics* 21-1:148-170.

- 'The ties that bind; Smallness, non-sovereignty, and political reform in St. Eustatius', *New West Indian Guide* 90-3/4:257-279.

-(met Jack Corbett), 'Westminster in small states; Comparing the Caribbean and Pacific experience', *Contemporary Politics* 22-4:432-449.

- 'Why do malfunctioning institutions persist? A case study of the Kingdom of the Netherlands', *Acta Politica*, pp 1-21.

-(met Jack Corbett & Lhawang Ugyel), 'Why monarchy persists in small states; The cases of Tonga, Bhutan, and Liechtenstein', *Democratization*, pp. 1-18.

Vel, Jacqueline, (met Adriaan Bedner), 'Desentralisasi dan pemerintahan desa di Indonesia; kasus Baliak ka Nagari dan kaitannya dengan UU Desa', *Wacana, Journal of the Humanities of Indonesia* 18-35:97-124.

-(met John F. McCarthy & Zahari Zen), 'The conflicted nature of food security policy; Balancing rice, sugar and palm oil in Indonesia', *Anthropological Forum*, pp. 233-247.

Verwey, Jonathan*, 'Hoeveel wreekt de bruidegom de bruid; Seksueel geweld en de Nederlandse krijgsmacht in Indonesië, 1945-1950', *Tijdschrift voor Geschiedenis* 129-4:569-592.

Wellen, Kathy (met Ian Caldwell*), 'Family matters; Bugis genealogies and their contribution to Austronesian studies', *International Journal of Asia Pacific Studies* 12-1:119-141.

Hoofstukken in boeken/boekdelen (gerefereerd)

Bedner, Adriaan, 'Indonesian land law; Integration at last? And for whom?', in: J. McCarthy & K. Robinson (eds.), *Land and development in Indonesia; Searching for the people's sovereignty*, pp. 3-90. Singapore: ISEAS.

Berenschot, Ward (met Henk Schulte Nordholt & Laurens Bakker), 'Citizenship and democratization in postcolonial Southeast Asia', in: W. Berenschot, H. Schulte Nordholt & L. Bakker (eds.), *Citizenship and democratization in Southeast Asia*, pp. 1-28. Leiden: Brill.

-(met David Kloos), 'Citizenship and Islam in Malaysia and Indonesia', in: W. Berenschot, H. Schulte Nordholt & L. Bakker (eds.), *Citizenship and democratization in Southeast Asia*, pp. 178-207. Leiden: Brill.

Gibbings, Sheri*, 'Sosisialisasi, street vendors and citizenship in Yogyakarta', in: W. Berenschot, H. Schulte Nordholt & L. Bakker (eds.), *Citizenship and democratization in Southeast Asia*, pp. 96-122. Leiden: Brill.

Heryanto, Ariel*, 'A postcolonial amnesia', in: D. Black, O. Khoo & K. Iwabuchi (eds.), *Contemporary culture and media in Asia*, pp. 13-29. London: Rowman & Littlefield International.

Hoogervorst, Tom, 'The role of "Prakrit" in Nusantara through 101 etymologies', in: A. Acri & A. Landmann (eds.), *Cultural transfer in early maritime Asia*, pp. 375-440. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
-'Tracing maritime connections between Island Southeast Asia and the Indian Ocean World', in: T. Hodos (ed.), *The Routledge handbook of archaeology and globalization*, pp. 751-767. London/New York: Routledge.

Lim, Merlyna*, 'Digital media and Malaysia's electoral reform movement', in: W. Berenschot, H. Schulte Nordholt & L. Bakker (eds.), *Citizenship and democratization in Southeast Asia*, pp. 211-237. Leiden: Brill.

Molen, Willem van der, 'Ko Ho Sing (1825-1890) and modernity', in: A.B. Dharmawan et al (eds.), *The third international conference on Chinese Indonesian studies*;

Contributions of Chinese Indonesian to global communities in the past, present, and future, pp. 1-5. Jakarta: Tarumanagara University.

Noren-Nilsson, Astrid*, 'Elections and emerging citizenship in Cambodia', in: W. Berenschot, H. Schulte Nordholt & L. Bakker (eds.), *Citizenship and democratization in Southeast Asia* pp. 68-95. Leiden: Brill.

Roitman, Jessica, 'The repercussions of rumor; An adultery case from Curaçao', in: M. Stedemund Halevy (ed.), *A Sephardic pepper-pot in the Caribbean*, pp. 124-135. Barcelona: Tirocinio.

Schaffar, Wolfram*, 'Citizenship, rights and adversarial legalism in Thailand', in: W. Berenschot, H. Schulte Nordholt & L. Bakker (eds.), *Citizenship and democratization in Southeast Asia*, pp. 238-264. Leiden: Brill.

Schapper, Antoinette, 'Temperature terms in Kamang and Abui, two Papuan languages of Alor', in: M. Koptjevskaja-Tamm (ed.), *Linguistics of temperature*, pp. 858-886. Amsterdam: John Benjamins. (2015).

-(met Lila San Roque & Rachel Hendery), 'Tree, firewood and fire in the languages of Sahul', in: M. Koptjevskaja-Tamm & P. Juvonen (eds.), *Lexico-typological*

approaches to semantic shifts and motivation patterns in the lexicon, pp. 355-422. Berlin: Mouton de Gruyter.

Steijlen, Fridus, 'Reposisi isu-isu Maluku oleh Kollektief Muziek Theater', in B. Barendregt & E. Bogaerts (eds.), *Merenungkan gema; Perjumpaan musikal Indonesia-Belanda*, p. 361-383. Jakarta: KITLV/ Obor.

Wellen, Kathy, 'Brunei', in: J. Mackenzie et al (eds.), *The encyclopedia of empire* 1 A-C:338-340. Chichester/Hoboken: John Wiley & Sons.

**Visiting fellow/gastonderzoeker*

***Onderzoeker verbonden aan onderzoeksprogramma/project van het instituut*

Bijlage 3 Publicaties KITLV

Bräunlein, Peter J., *Ghost movies in Southeast Asia and beyond: Narratives, cultural contexts, audiences*, xi+295 pp. (Verhandelingen 306), (<http://www.brill.com/products/book/ghost-movies-southeast-asia-and-beyond>)

Creese, Helen, *Bali in the nineteenth century: The ethnographic accounts of Pierre Dubois*, xix+826 pp. (Verhandelingen 305) (<http://www.brill.com/products/book/bali-early-nineteenth-century>)

Idrus, Nurul Ilmi, *Gender relations in an Indonesian society: Bugis practices of sexuality and marriage*, xix+355 pp. (Verhandelingen 303) (<http://booksandjournals.brillonline.com/content/books/9789004311947>)

Palmer, Wayne, *Indonesia's Overseas Labour Programme, 1969-2010*, xiv+202 pp. (Verhandelingen 307) (<http://booksandjournals.brillonline.com/content/books/9789004325487>)

Robinson, Kathryn (ed.), *Youth identities and social transformations in modern Indonesia*, xv+271 pp. (Verhandelingen 302) (<http://booksandjournals.brillonline.com/content/books/9789004307445>)

Omslagfoto: 'Sint Eustatius': Stacey Mac Donald

Foto 'Jan Toorop tegeltableau'

Foto 'Curaçao': Stacey Mac Donald

Foto 'Gouverneur van Centraal Kalimantan,

Teras Narang, onthult een gedenksteen ter ere van het eerste verbond tussen
verschillende Dayak stammen (1894) herdenkt': Ward Berenschot

Foto 'bezoek President Joko Widodo aan Akademie Gebouw': Universiteit Leiden

Foto 'spandoek verkiezingsbijeenkomst campagne Joko Widodo': Ward Berenschot

Foto 'Soldaat in Indonesië': Ireen Hoogenboom

Foto 'muziekles, Saba': Stacey Mac Donald

Foto textbox 'Sanne Rotmeijer' (krantenverkopers Philipsburg, Sint Maarten)

Foto textbox 'Stacey Mac Donald'

Foto textbox 'Arnout van der Meer' (Pasir Gambir, Batavia 1930, Collectie M.
Foltynski jr, KITLV/UB Leiden)

Foto textbox 'David Kloos' (mevrouw Suzana Ghazali)

Foto textbox 'Grace Leksana' (The regional military command V Brawijaya –
Malang)

Foto 'Demonstratie Bonaire': Stacey Mac Donald

Foto textbox 'Chris Chaplin' (Chris te midden van zijn informanten, Makassar,
Sulawesi)

Foto 'boekpresentatie Tessa Leuwsha *Fansi's stilte*' UB Leiden

Een uitgebreide versie van het jaarverslag 2016 (met de bijlagen en
redacties) en een beknopte Engelstalige versie zijn te raadplegen op de
KITLV website: www.kitlv.nl

Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde
Royal Netherlands Institute of Southeast Asian and Caribbean Studies

KITLV

Reuvenplaats 2 | 2311 BE Leiden | Postadres | Postbus 9515 | 2300 RA Leiden |

Tel.: +31 (0)71-527 2295 | Fax: +31 (0)71-527 2638 | E-mail: kitlv@kitlv.nl | Site: www.kitlv.nl